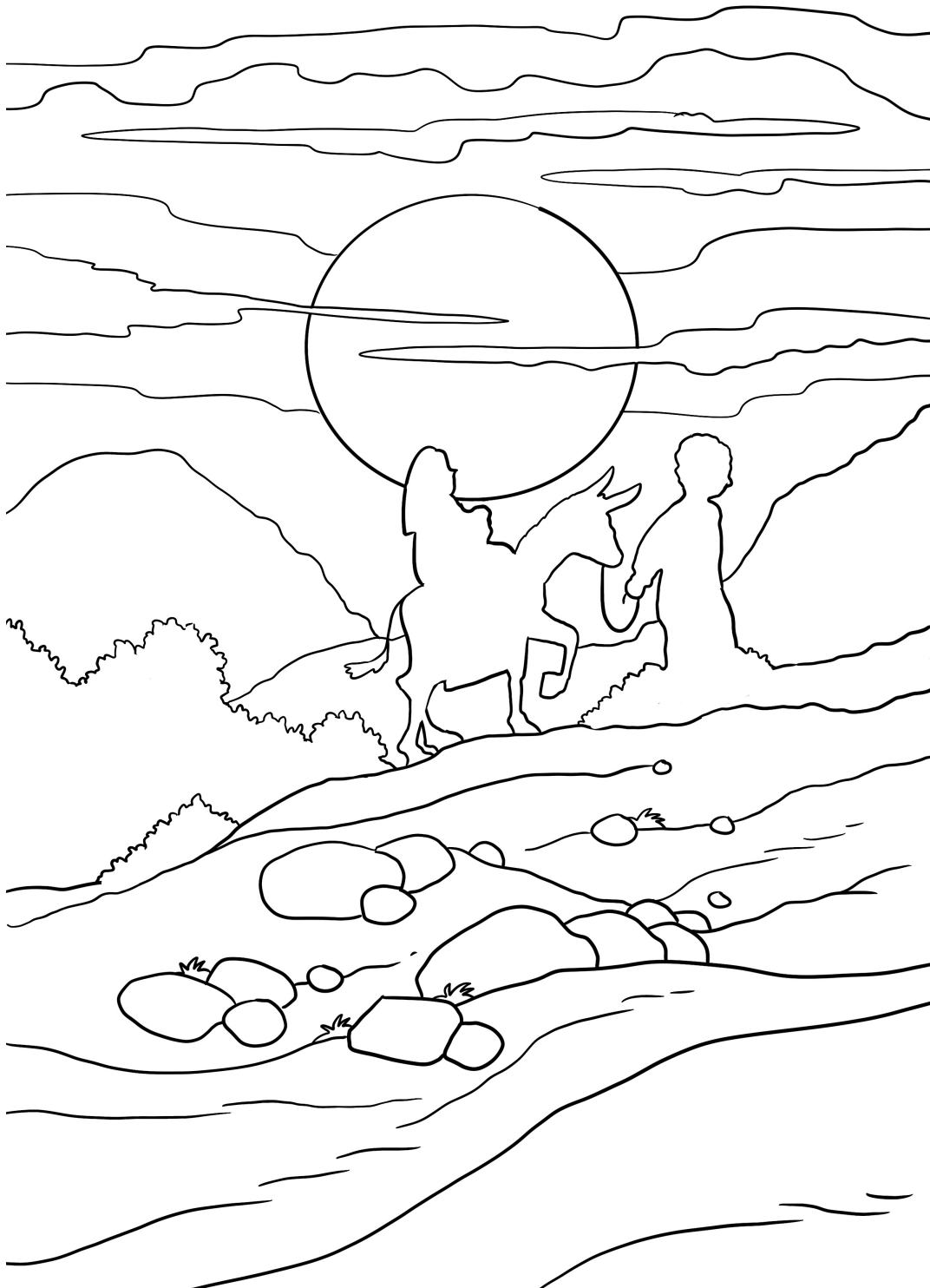

11 januari 2026

Herodes vermoordt de kinderen in Betlehem

Matteüs 2:13-18

Thema: Jezus vlucht en wordt gered

Doel

De kinderen laten zien dat God de Vader zijn Zoon Jezus in veiligheid brengt, zodat Hij kan doen waarvoor Hij op aarde is gekomen.

Toelichting

Jezus die die Gods liefde laat zien en ons zal redden is geboren. Hij lijkt klein en ongevaarlijk, maar de satan probeert Hem direct te doden. Koning Herodes wordt daarvoor ingezet. Hij wil door de wijzen erachter komen waar hij Jezus kan doden. Als deze opzet mislukt, doodt hij alle jongetjes van Betlehem. Een verschrikkelijk gebeuren. Intussen heeft God Jezus met zijn ouders in veiligheid gebracht. Vader Jozef hoort in een droom dat zij naar Egypte moeten gaan. De grote Zoon van koning David moet onderduiken in het land waar eens Israël in slavernij leefde. Herinner je je nog hoe God liet zien dat Hij sterker was dan de farao?

Titel van het ONDERBOUW-verhaal: Jezus is in gevaar

Richtlijnen: Koning Herodes is bang. De wijzen hebben gevraagd naar het koningskind uit Betlehem. Zal dat pasgeboren kindje later misschien proberen hem weg te jagen en zelf koning te worden? Dat nooit! Herodes probeert daarom Jezus te doden. Maar God waarschuwt Jozef en Maria naar Egypte te gaan. Daar zijn ze veilig.

Titel van het MIDDENBOUW-verhaal: God brengt zijn Zoon in veiligheid

Richtlijnen: God de Vader staat niet toe dat zijn Zoon wordt uitgeschakeld. Herodes probeert dat wel, omdat hij jaloers en bang is. Zijn troon wordt bedreigd. Hij pleegt daarom een massamoord op onschuldige kinderen in Betlehem. Verschrikkelijk.

Intussen zijn Jezus en zijn ouders tijdelijk in Egypte. Ooit vonden Jakob en zijn zonen daar hulp tijdens een hongersnood, nu vindt Jezus daar bescherming. Ooit waren de Israëlieten daar slaven en liet de HEER zien dat Hij sterker was dan een wrede farao. Gods Zoon wordt gered, want Hij is gekomen om iedereen die in deze wrede wereld gelooft in Hem voor altijd veilig bij God te laten leven.

Titel van het BOVENBOUW-verhaal: Veilig opgeborgen

Richtlijnen: Waarom hebben mensen thuis soms een kluis? Of waarom slaan ze waardevolle spullen ergens anders op? Dan kunnen ze er niet naar kijken of die spullen gebruiken. Nu, ze willen het risico niet lopen dat ze die kwijtraken of dat ze worden gestolen of kapotgemaakt.

Eigenlijk gaat het zo ook met Jezus. God de Vader waarschuwt Jozef tegen het gevaar van koning Herodes. 'Ga naar Egypte; daar is Jezus veilig'. Jezus moet onderduiken in het land waar vroeger de Israëlieten slaven waren. Waar een wrede farao heerste en Israëlieten kwaad deed. Maar ook: waar God toonde dat Hij de sterkste is. Israël kwam veilig thuis. Zo zal het ook gaan met Jezus, die Redder zal zijn voor iedereen die in Hem gelooft.

Soms komt het goede er dwars door verschrikkelijke gebeurtenissen heen. Herodes doodt veel jongetjes; wat een verdriet. Het houdt God niet af van zijn plan: zijn Zoon is de Messias.

Extra bijbelgedeelte: 1 Koningen 17: 1-6

(God zelf geeft de profeet Elia opdracht om naar de overkant van de Jordaan te gaan. In het buitenland zal hij veilig zijn voor koning Achab, tegen wie hij heeft gezegd dat het drie jaar niet zal regenen. Later mag hij verdergaan met zijn werk.)

Auteur: DW

Achtergrondinformatie

Bij het Bijbelgedeelte

Opnieuw zijn het oudtestamentische teksten en de bijbehorende geschiedenis van Israël die hier meeklinken in hoe Matteüs vertelt over de Messias. Hier zijn het de uittocht (aan de hand van Hosea 11:1) en de ballingschap (zie Jeremia 31:15). Ironisch genoeg is het hier Egypte dat uitkomst biedt, omdat Herodes, die koning is over Judea, zich gedraagt als de farao uit Exodus (die ook een kindermoord op zijn geweten heeft). De tekst uit Jeremia, over Rachel die weent om haar kinderen, gaat over het verdriet rondom de weggevoerde ballingen. Hier wordt het toegepast op de moeders van Betlehem, van wie Herodes de kinderen doodt. De ellende van Israëls diepste punt, de ballingschap, vindt weerklank in wat hier gebeurt. De boodschap is duidelijk: hier is verlossing nodig, en net zoals de HEER eens zijn volk uit Egypte verlost, gaat Hij ook hier voor verlossing zorgen door zijn Zoon te zenden.

Vers voor vers

- Vs. 13v Opnieuw wordt onze aandacht getrokken door iets bijzonders ('idou'): een engel verschijnt om Jozef te waarschuwen voor Herodes' kwade plannen. Jozef moet vluchten naar Egypte. In Exodus moet Mozes verstopt worden omdat de koning van Egypte de kinderen wil doden. Voor Jezus is Egypte juist een veilige schuilplaats, omdat Herodes Hem wil doden, en daarvoor zelfs bereid is alle kinderen onder de twee jaar om te brengen. Jozef doet precies wat de engel vraagt.
- vs. 15 Het citaat van Hosea 11:1 verbindt eigenlijk met wat er in vs. 21 gaat gebeuren – dat Jezus weer teruggaat van Egypte naar Israël – maar door het hier al te citeren, laat Matteüs de noodzaak van bevrijding (van Herodes en alle machten waar hij voor staat) meeklinken. Door de associatie met de uittocht worden de weg van Jezus en die van Israël nauw met elkaar verweven.
- Vs. 16 Herodes' bloedlust, die we ook uit andere bronnen kennen, komt hier op verschrikkelijke wijze naar voren. Op zeer vergelijkbare wijze als farao (zie Exodus 1:22, 2:15) laat hij alle jongetjes in Betlehem en omgeving onder de twee jaar doden, in de hoop daarmee de rechtmatige koning van de Joden om te brengen. Het enige verschil met farao is wellicht de grote woede en expliciete haat die erbij komt kijken, terwijl het bij farao eerder een koude en berekenende kwestie van beleid is (Exodus 1:8-16); het kwaad kan zich heel verschillend manifesteren.
- Vs. 17v De implicatie van het citaat uit Jeremia is dat het vervuld wordt in de rouw van de moeders die hun kind verloren hebben. Het afwijkende gebruik van het woordje 'tote' in plaats van 'hina', om een vervulling van een profetie aan te geven (verder alleen nog in Matteüs 27:9), is waarschijnlijk bedoeld om te benadrukken dat de profetie hier niet door Gods toedoen, maar door (kwaadaardig) menselijk handelen vervuld wordt. In de context van Jeremia (31:15) zelf gaat het over het verdriet rondom de ballingschap. Echter het hele hoofdstuk (31) is daar hoopvol en vreugdevol; God zal zorgen voor verlossing en terugkeer (een belofte die ook al in het citaat van Hosea 11:1 doorklinkt). Herodes' gruwelijke daad benadrukt de ellendige omstandigheden waarin Israël zich bevindt, en hoe verweg verlossing lijkt – net als in de ballingschap – maar in de komst van Jezus en de profetieën die daarbij in vervulling gaan, ligt juist ook de belofte en hoop op Gods verlossing.

Vragen

- De kindermoord is erg ingrijpend. Hoe doe je daaraan recht voor kinderen zonder hen onnodig te choqueren en zonder de hoopvolle toon van Matteüs in dit hoofdstuk uit het oog te verliezen?
- Ook vandaag moeten kinderen het vaak ontgelden in oorlogen en moeten er veel mensen op de vlucht. Wat heeft het ons te zeggen dat Gods eigen Zoon hier ook op de vlucht moet voor zinloos geweld?

Auteur: GV

Liederen

Psalm 121

Lied 510

Lied 415

Vlucht, Jozef, vlucht

God zal met ons zijn

In het begin

Zijn naam is Jezus

(=Gezang 456 LvdK)

Hemelhoog 152

Op Toonhoogte 408

Op Toonhoogte 412

Op Toonhoogte 422

Auteur: PZ

Jezus is in gevaar

Inleiding

Mama en Kim lopen in de stad. Ze hebben boodschappen gedaan en nu willen ze weer naar huis. Maar o, daar begint het te regenen. Hard te regenen. En ze moeten nog een heel stuk lopen. Wat zullen ze nat worden. Dan zegt Kim: 'Mama, ik weet een andere weg. Als we daar het tunneltje doorgaan worden we niet nat. En als we aan de andere kant zijn is het nog maar een klein stukje.' Dat is een goed idee. Ze nemen een andere weg. Zo zijn ze eerder thuis en niet zo natgerend.

Bijbelvertelling

'Maria! Maria, wakker worden!' Maria gaat verschrikt overeind zitten. 'Wat is er?' 'Ik heb in een droom een boodschap van God gekregen. We moeten vluchten! Ik moet het Kindje en jou meenemen naar Egypte. Want koning Heródes zal het Kind gaan zoeken en het kwaad doen.'

Maria en Jozef krijgen haast. Snel pakken ze de spullen in die ze mee moeten nemen. Ze pakken kleren voor het kindje en voor henzelf. Nog wat eten en natuurlijk de spullen die ze gekregen hebben van de wijzen. Die kunnen ze goed gebruiken. Ze doen de deur van hun huisje open en gaan de donkere nacht in. Het Kindje Jezus hebben ze bij zich. Ze moeten vluchten! Vluchten naar Egypte. Ze durven niet te wachten, maar doen wat de Here God heeft gezegd. Als het morgen wordt, zijn Jozef en Maria met Jezus al een heel eind op weg naar Egypte. Heródes zal hen daar niet zoeken, daar zal God voor zorgen.

Die morgen wacht koning Heródes ongeduldig in zijn paleis op de wijzen. Langzaam gaan de uren voorbij, maar hij ziet geen wijzen. Zo gaat de hele dag voorbij. Heródes wordt steeds ongeduldiger! Waar blijven ze toch? Ze hadden toch beloofd dat ze het hem zouden vertellen? Dan beseft koning Heródes dat de wijzen niet zullen komen en dat hij voor niets zit te wachten. Heródes wordt zó boos. 'Ik ben bedrogen! Ze komen het mij helemaal niet vertellen!' Woedend is hij. Heródes denkt dat hij machtiger is dan God, maar God is machtiger dan iedereen. Heródes wil Jezus kwaad doen. Heródes is bang dat Jezus later koning zal worden en dat wil hij niet. De Here God zorgt ervoor dat Heródes Jezus geen kwaad kan doen. Nu wonen Jozef en Maria en Jezus in Egypte. Na een tijd mogen ze weer verhuizen. Jozef luistert naar de Here God, ze pakken hun spullen en beginnen aan de reis naar Israël. Ze gaan naar Nazaret. God heeft Jozef en Maria en het Kindje Jezus gered. Jezus mag nu blijven wonen in Nazaret en dat is fijn.

Gebed

*God, wat fijn dat Jezus gered werd en met Maria en Jozef in Nazareth mocht wonen.
U heeft voor hen gezorgd zoals U ook voor ons zorgt.
Daarvoor danken wij U. Amen.*

Auteur: IFF

God brengt zijn Zoon in veiligheid

Stel je eens voor, je broer is bijna jarig. Hij heeft een grote, lange verlanglijst gemaakt. Je vader en moeder kopen niet alles van zijn lijst. Maar ze kopen wel wat hij het liefst wil hebben. Een telefoon, je broer wordt twaalf en nu krijgt hij zijn eigen telefoon. Jij mag hem vast zien voordat ze hem aan je broer geven. Dat voelt niet lekker, hè. Jij wilt eigenlijk ook al een eigen telefoon, maar jij krijgt hem niet. En je broer, die krijgt hem wel. Wat kan je doen? Niet heel veel... het cadeau zoekmaken, het pakje kapot maken. Boos blijven... of denken: Ik krijg er ook een als ik twaalf word. Dan heb je iets om naar uit te kijken.

Weet je nog waar het bijbelverhaal van vorige week over ging?

Ja over een ster en mannen uit het Oosten. De mannen waren op zoek naar een pasgeboren Koning. Ze kwamen in Jeruzalem bij het paleis van koning Herodes. Herodes schrok, er was in zijn paleis geen baby. De Schriftgeleerden konden vertellen dat de Koning van de Joden in Betlehem geboren zou worden. Daar werden de mannen uit het Oosten naar toe gestuurd. En ja, ze vonden daar het Koningskind.

Bijbelverhaal

En koning Herodes? Hij vertrok niet naar Betlehem. Hij blijft wel heel geschrokken achter. Hij heeft de mannen uit het Oosten in het geheim alles gevraagd over de ster. Hij wilde precies weten wat zij wisten. Hij had hun zelfs een verzonnen verhaal verteld. Gaan jullie vast naar Betlehem, als jullie het kind daar vinden, stuur me dan een bericht. Dan kan ik daarna het kind ook gaan bezoeken. Het klonk zo aardig, maar ondertussen. De mannen uit het Oosten sturen geen verslag, ze gaan op de terugweg naar huis ook niet bij Herodes langs om hem te vertellen wat ze gevonden hadden. Nee ze gaan via een andere weg naar huis en Herodes hoort niets meer van hen.

Jozef en Maria blijven met Jezus achter, de mannen uit het Oosten zijn weer naar hun eigen land gegaan. Jozef krijgt van een engel te horen dat Jezus in gevaar is. Koning Herodes heeft een verschrikkelijk plan bedacht. Een nieuwe koning, dat zal niet gebeuren. Omdat hij niet precies weet wie de nieuwe koning is, heeft hij het volgende bedacht. Alle kinderen van Betlehem tot twee jaar zal Hij laten doden. Die nieuwe koning zal het niet overleven. Het lijkt een plan dat niet fout kan gaan.

Toch slaagt het plan niet. Jozef, Maria en Jezus vluchten naar Egypte. Daar kan Herodes hen niets doen. Daar zijn ze veilig.

In Betlehem is verdriet. Moeders huilen, de stad rouwt om alle omgekomen kinderen. Herodes is blij, zijn plan lijkt geslaagd. Verschrikkelijk dat er zoveel verdriet is, verschrikkelijk dat een koning zulke besluiten neemt om zelf koning te blijven.

Toch is het niet hopeloos! Ondanks het grote verdriet in Betlehem heeft het koning Herodes niet gewonnen. Jezus, de Redder van de wereld leeft nog! God zelf heeft er voor gezorgd dat de Koningszoon in leven blijft. God heeft een plan met zijn volk, in dat plan is Jezus heel belangrijk. Het plan van Herodes is niet belangrijker dan Gods plan.

Jozef, Maria en Jezus blijven niet voor altijd in Egypte. Als het weer veilig is om terug te gaan naar Israël, wordt dit aan Jozef duidelijk gemaakt. Koning Herodes dacht dat hij het laatste woord had, maar wij weten wel beter!

Egypte, dat land ken je misschien wel. Wie weet ben je er wel eens op vakantie geweest. Wie weet heb je er al meer Bijbelverhalen over gehoord. Ooit was Jozef (een andere Jozef) er onderkoning. Hij kon zijn vader en broers met hun gezinnen naar Egypte laten komen. In Egypte overleefden ze de hongersnood. Later werd het volk daar slaaf, toen men vergeten was wat Jozef had gedaan. Hij had, met Gods hulp, de dromen van Farao uitgelegd. Op zijn aanraden hadden ze voorraadschuren gebouwd, doordat Jozef er was, overleefde Egypte de hongersnood. Maar 400 jaar later was iedereen dat vergeten. De verre familieleden van Jozef moesten zwaar werk doen, werden vernederd. God stuurde Mozes om zijn volk te redden.

Nu is de Redder van de wereld veilig in Egypte, Hij blijft leven om daarna het volk te redden. Hij is niet alleen gekomen om de Joden te bevrijden, maar om iedereen te redden die in Hem gelooft!

Zie je er soms zo weinig van? Lijkt het soms alsof machtige mensen op aarde het voor het zeggen hebben? Word je verdrietig van alles dat er om je heen gebeurt? Dat kan, het is soms ook moeilijk en helemaal niet leuk. Maar vergeet niet dat God doet wat Hij belooft. Herodes kon Jezus niet uitschakelen. De duivel, de baas van het kwaad, kon Jezus niet uitschakelen. Jezus stierf voor ons, als we in Hem geloven mogen we voor altijd veilig bij God leven. Zo bracht God niet alleen lang geleden Jozef, Maria en Jezus in veiligheid, maar ook ons.

Herodes wilde alles hebben, hij was al koning, maar kon het idee van een koningskind niet uitstaan. Hij wilde van Hem af. Het grootste cadeau wat God aan de wereld geeft, wilde hij niet hebben. En wij? Wat willen wij? Macht, dure dingen, die ons nu belangrijk of rijk maken? Of willen wij nog liever het allergrootste, allerbelangrijkste cadeau? Het Koningskind dat ons redt?

Auteur: CdG

Veilig opgeborgen

Inleiding

Waarom hebben mensen thuis soms een kluis? Of waarom slaan ze waardevolle spullen ergens anders op? Hun sieraden, verzekeringspapieren, garantiebewijzen van kostbare spullen. Dierbare foto's of andere herinneringen. Dan kunnen ze er toch niet naar kijken of die spullen gebruiken. Nu, ze willen het risico niet lopen dat ze die dingen kwijtraken. Of dat die kostbaarheden worden gestolen of kapotgemaakt.

In oorlogsgebieden waar de dreiging van raketinslagen en drone-aanvallen is, hebben huizen vaak een schuilkel-der of een veilige kamer waar je niet zo kwetsbaar bent. Je kunt er bij gevaar schuilen.

Eigenlijk gaat het zo ook met Jezus. Hij wordt voor een tijd veilig opgeborgen buiten Betlehem, in het buitenland zelfs.

Bijbelverhaal

Jozef en Maria zijn met hun kleine Jezus nog in Betlehem. De magiërs uit het oosten zijn een poosje geleden vertrokken. Alleen hun geschenken zijn er nog. De magiërs zijn terug naar hun vaderland. Ze hebben Jezus aanbeden. Hun verhaal was bemoedigend geweest voor Jozef en Maria. De ster die zij zagen kan daar niet toevallig hebben gestaan. God gaf die om hen naar de pasgeboren Koning te roepen. Net zoals die droom die ze net voor hun vertrek kregen: ga niet langs Jeruzalem, vertel koning Herodes niets. Een boodschap van God. Hun Jezus werd als een vorst geëerd. Hij moet echt de Zoon van God zijn, ook al zie je dat aan de buitenkant niet.

Dan krijgt Jozef een droom. Eens legde een engel hem uit dat Maria Gods Zoon mocht dragen. Zij zou zijn moeder zijn en hij, Jozef kon gerust met haar trouwen om haar bij deze taak te helpen. Nu geeft de engel weer een boodschap van God. 'Sta op!', zegt de engel. 'Je moet met Jezus en Maria naar Egypte vluchten. Daar moeten jullie blijven totdat Ik zeg dat jullie terug kunnen gaan.' Egypte? Jozef weet niet wat hij hoort, maar hij denkt er niet aan om te protesteren. God zal wel een goede reden hebben om hem naar Egypte te sturen. Als het nodig is, gaat hij natuurlijk, maar toch vraagt hij zich af waarom. Egypte is ver weg. Bovendien heeft het volk Israël slechte herinneringen aan dat land. Daar zijn ze slaven geweest en die vreselijke tijd vergeet Jozef nooit. Trouwens, ook niet dat de HEER sterker was dan de farao en zijn volk heeft bevrijd. Daarom geloven ze in Hem en willen ze leven naar zijn geboden. God wil altijd het goede voor Israël.

De engel zegt nog iets: 'Koning Herodes is op zoek naar het Kind, hij wil het doden. Door te vluchten naar Egypte moeten jullie Jezus beschermen.'

Jozef aarzelt niet. Hij schudt Maria wakker. 'Lieve Maria,' zegt hij. 'We moeten nu meteen op reis.' Maria kreunt en knippert met haar ogen. 'Hoezo? Het is

midden in de nacht.'

'Ik zag een engel in mijn droom. God geeft ons een opdracht' antwoordt Jozef.

Maria schrikt gelijk wakker. 'Wat zei hij dan?'

'We moeten hier weg, naar Egypte. Jezus is hier in groot gevaar.'

En zo vertrekken ze, diezelfde nacht.

Als Herodes ontdekt dat de magiërs niet terugkomen, wordt hij steeds banger. Stel dat er echt een koningskind is geboren, en dat kind komt tegen hem of zijn opvolger in opstand als het opgegroeid is. Zover kan hij het niet laten komen. Maar hoe komt hij te weten wie dat koningskind is. De inwoners van Betlehem zullen hem dat niet vertellen. Ze beschermen hem natuurlijk. Hij rekent precies na wanneer de magiërs bij hem zijn geweest. Daarbij telt hij de tijd op dat ze uit het Oosten onderweg zijn geweest, nadat ze voor het eerst zijn ster hebben gezien. Hij komt tot de conclusie dat het koningskind nu niet ouder dan twee jaar kan zijn. Maar wie is hij? Daar draait alles om. En dat weet hij niet.

Een wrede plan ontstaat in het hoofd van Herodes. Hij zal zijn soldaten naar Betlehem sturen. Zij moeten alle jongens die jonger zijn dan twee jaar doden, in Betlehem en omgeving. Zo weet hij zeker dat het koningskind daar ook bij is. Wat een verschrikkelijke wrede man is koning Herodes!

En wat een verdriet bij de ouders, broers en zussen, opa's en oma's van deze vermoorde kinderen. Matteüs moet denken aan wat de profeet Jeremia heeft gezegd als hij alles later opschrijft in zijn Evangelie: 'Er klinkt een stem in Rama, geweend en luid geklaagd. Rachel beweent haar kinderen en wil niet worden getroost, want ze zijn er niet meer'. Deze moord is net zo erg als wat gebeurde toen Israël werd veroverd door Nebukadnessar uit Babel. Vele Israëlieten werden gedood en duizenden veelbelovende mannen, werden weggevoerd naar Babel. Er was geen toekomst meer, voor hen en voor het hele volk.

De duivel laat zijn grote en wrede macht zien. Gods tegenstander doet er alles aan om Gods Zoon uit te schakelen, voordat Hij kan doen waarvoor Hij op aarde gekomen is. Hij stookt Herodes op om deze moord uit te voeren. Vanaf de kribbe wordt Jezus bedreigd en moet Hij lijden. Stel je voor: als baby de reis naar Egypte moeten maken. Gelukkig mislukt daardoor de bedoeling van de duivel. Gods Zoon blijft in leven, veilig opgeborgen in Gods kluis, veilig in schuilplaats Egypte. Daar wacht Hij met zijn ouders tot Herodes niet meer aan de macht is. Dan keert Jezus terug naar zijn vaderland, naar Nazaret in Galilea, om verder op te groeien en Gods boodschap te vertellen.

Afsluiting

Ja, maar die kinderen in Betlehem dan? Zij worden gedood en zullen nooit volwassen worden. Hun ouders zullen hen blijven missen. En de gedachte aan de wrede

Herodes en zijn moordende soldaten blijft. Verschrikkelijk! Had God dat niet kunnen voorkomen? God heeft dat niet gedaan. Waarom? Wij weten het niet. Dat geeft een machteloos gevoel.

Soms komt het goede er dwars door verschrikkelijke gebeurtenissen heen.

Eens doodde de farao in Egypte alle pasgeboren jongetjes, waar Jezus nu een schuilplaats heeft.

Nu doodt Herodes veel jongetjes in Betlehem. Maar één overleeft het: Jezus zelf.

Matteüs herinnert ons aan de ballingschap in Babel, het huilen van verdriet om doden en mensen die werden meegenomen.

Gods plan met zijn volk leek steeds helemaal vast te lopen. Het gebeurde niet. Dat maakt het verdriet in Betlehem niet minder groot, maar het geeft wel hoop.

God heeft zijn volk bevrijd uit de slavernij in Egypte. Het mocht na veel verdriet op weg naar Kanaän.

God heeft zijn volk laten terugkeren uit de ballingschap. Jeruzalem werd herbouwd. Israël kon weer bidden en offeren in de tempel.

Zou God dan nu niet zorgen dat er weer verlossing komt? Natuurlijk!

Die verlossing komt van Jezus, de Messias, Gods Zoon.

Die ene uit Betlehem die niet werd gedood, die dankzij God veilig was in Egypte. Hij zal zijn volk weer blij maken.

Hij zal de Redder zijn van deze wereld. Dat is de boodschap van dit trieste bijbelgedeelte.

Auteur: RvO